

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVIŠTĚ
V BRNĚ

TISKOVÁ ZPRÁVA

Hranolová věž na zámku Vranov nad Dyjí

Brno, 9. dubna 2020

V současné době probíhá rekonstrukce hranolové věže na státním zámku Vranov nad Dyjí, jejímž výsledkem bude úprava objektu na rozhlednu pro návštěvníky. Věž je nejdochovanější částí původního gotického hradu, z něhož zůstaly viditelné ještě některé části opevnění a vodárenská věž. V průběhu stavebních prací byla pracovníky Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Brně provedena operativní dokumentace věže s cílem dozvědět se více o její historii, starší podobě a využití.

Při zevrubné prohlídce zdiva, dřívě nepřístupných prvků a pozůstatků historických konstrukcí byly identifikovány tři hlavní stavební etapy věže. Dvě nejstarší pak mohly být díky zachovaným dřevěným prvkům a metodě dendrochronologie (určení stáří dřevěných prvků na základě šířky letokruhů) přesně datovány.

Věž byla v nejstarším období své existence pouze čtyřpatrová a z datování dřevěného překladu okénka v tehdejší nejvyšší patře překvapivě vyplynulo, že byla postavena již krátce po roce 1314. Jak víme, tehdy získal zeměpanský hrad Vranov v rámci sporů šlechty s králem Jindřich z Lipé (1316), který tak začal ihned s opevňovacími pracemi. V roce 1366, kdy hrad vlastnil moravský markrabě Jan Jindřich, byla věž zvýšena o patro a opatřena zcela unikátní střechou s věžičkami na nárožích. Po jejich nosnících se zachovaly části mohutných trámů zazděných v koruně zdiva. Prozatím nebyl u nás zjištěn žádný jiný doklad takového zastřešení hradní věže a jedná se tak o objev přesahující rámec regionu. Gotická střecha byla zrušena v druhé polovině 16. století a nahrazena dochovanou renesanční obloučkovou atikou. Původní otvory, jež se v ní dodnes nacházejí, souvisí s vyústěním střešních chrlíčů, zajímavostí jsou však další, jež byly druhotně vylámané patrně pro potřebu obrany hradu během jeho obléhání Švédy za třicetileté války.

Pečlivá práce brněnských památkářů přinesla zásadní poznatky o starších dějinách hradu a jeho stavebním vývoji a významně obohatila i obecné znalosti o podobě gotické hradní architektury. Stěžejní podíl na učiněných objevech nese zejména zevrubná dokumentace, jež by se tak měla stát součástí analytických prací prováděných v průběhu stavebních prací na historických objektech.

Foto 1 - Pohled na situaci za atikou věže: V koruně obvodových zdí jsou viditelné některé z diagonálně ložených trámů, jež vystupovaly za obvod věže ven a nesly konstrukci nárožní věžičky. Každou věžičku vynášely celkem 4 nosníky, každý nosník byl složen vždy ze čtyř trámů položených na

sobě. - V atice vlevo je jeden z otvorů pro střešní chrlič, čelně jsou dva (recentně zazděné) druhotně vylámané "střílnové" otvory (obdobně pak i na dalších dvou stranách).

Foto 2 - Pohled na vnější stranu věže s dvojicí odřezaných nosníků jedné z věžiček (další dva ze skupiny se nachází na druhé straně nároží).

Foto: archiv NPÚ, ÚOP v Brně

Kontakt:

PhDr. Radmila Stránská

Mgr. Lenka Šabatová

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně je jedním ze čtrnácti krajských pracovišť NPÚ. Jeho úkolem je v Jihomoravském kraji naplňovat poslání odborné instituce památkové péče dané zejména zákonem o státní památkové péči, např. zpracovávat odborné podklady pro rozhodnutí výkonných orgánů, poskytovat konzultace a odbornou pomoc vlastníkům kulturních památek při jejich obnovách a sledovat stav památkového fondu na území kraje. Pracoviště v Brně zpracovává návrhy na prohlášení věcí či objektů za kulturní památky a podílí se následně na jejich evidenci. Spravuje dokumentační sbírky plánů, fotografií a dalších odborných podkladů ke kulturním památkám, vede veřejně přístupnou knihovnu a vydává odborné publikace.